

Dobrowolne podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym

Poradnik

Dobrowolne podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym

Stan prawny na 1 stycznia 2021 r.

Poradnik jest dostępny bezpłatnie w serwisie www.zus.pl

WAŻNE

Poradnik odnosi się do aktualnego stanu prawnego.

Spis treści

Wstęp	4
1. Osoby dobrowolnie podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym	4
2. Podstawa wymiaru składek	5
3. Zgłoszenie do ubezpieczeń	7
4. Rozliczanie i opłacanie składek	8
5. Ustanie ubezpieczeń	10
Wykaz podstawowych aktów prawnych	11

Wstęp

Celem niniejszej publikacji jest omówienie zasad dotyczących dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych.

O dobrowolnych ubezpieczeniach emerytalnym i rentowych możemy mówić:

- w przypadku zbiegu tytułów do ubezpieczeń, tj. gdy dana osoba spełnia warunki do podlegania ubezpieczeniom społecznym z kilku tytułów i z jednego z nich ubezpieczenia mają charakter obowiązkowy, a z pozostałych tytułów - dobrowolny,
- w przypadku wskazanym w art. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Wyjaśnienia zawarte w poradniku dotyczą tej drugiej sytuacji.

1. Osoby dobrowolnie podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym

Do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych możesz przystąpić, jeśli nie jesteś objęty tymi ubezpieczeniami obowiązkowo. Jeżeli okres dobrowolnych ubezpieczeń przekroczy 10 lat, nie będzie obowiązywać gwarancja wypłaty minimalnego świadczenia. Otrzymasz wtedy świadczenie w wysokości, która wynika ze stanu środków na Twoim koncie w ZUS.

Ważne! Jeżeli nie jesteś objęty ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi obowiązkowo, to możesz się zgłosić do tych ubezpieczeń dobrowolnie jeśli:

- mieszkasz w Polsce, bądź
- nie mieszkasz w Polsce, ale byłeś wcześniej objęty obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi w Polsce, albo
- nie mieszkasz w Polsce, ale mają do Ciebie zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

W przypadku gdy złożyłeś wniosek o objęcie dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi i uzyskałeś tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń (np. zostałeś zatrudniony na podstawie umowy o pracę, rozpocząłeś prowadzenie działalności gospodarczej itp.), podlegasz wówczas obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu

oraz rentowym i musisz być z tego tytułu zgłoszony do ubezpieczeń. W takim bowiem przypadku nie występuje już sytuacja braku jakiegokolwiek tytułu do ubezpieczeń, która mogłaby być uzasadnieniem do podlegania dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. W konsekwencji od dnia powstania tytułu do obowiązkowych ubezpieczeń nie masz prawa do objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi na zasadzie dobrowolności.

Dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi objęty zostaniesz od dnia wskazanego we wniosku o objęcie tymi ubezpieczeniami, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym złożysz wniosek. A zatem data, od której będziesz objęty tymi ubezpieczeniami nie może być wcześniejsza niż data złożenia wniosku.

Przykład 1

Jan Kowalski do 31 grudnia 2017 r. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę. 7 marca 2018 r. złożył wniosek o objęcie dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi od 7 marca 2018 r. i tym samym od tej daty został objęty tymi ubezpieczeniami.

Wniosek o objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi możesz złożyć w placówce Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub przesłać pocztą. W przypadku przesyłania wniosku pocztą, za datę wpływu wniosku przyjmujemy datę stempla pocztowego.

Ważne! Jeśli dobrowolnie podlegasz ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, nie możesz być objęty ubezpieczeniami chorobowym i wypadkowym.

2. Podstawa wymiaru składek

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe będzie dla Ciebie stanowiła **zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż kwota minimalnego wynagrodzenia** (w 2021 r.– 2800 zł).

Za miesiąc, w którym w trakcie miesiąca zostałeś objęty ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi lub ubezpieczenia te ustały (trwały tylko część miesiąca), kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejszasz proporcjonalnie, tj. dzielisz ją przez liczbę dni tego miesiąca i mnożysz przez liczbę dni podlegania ubezpieczeniom. Liczba którą uzyskasz w wyniku podzielenia nie podlega zaokrągleniu (bez względu na liczbę miejsc po przecinku, jaką wskazuje użyta maszyna licząca) i powinna zostać

przemnożona w takiej postaci, w jakiej została wyliczona. Dopiero po pomnożeniu zaokrąglasz ustaloną podstawę wymiaru składek do pełnych groszy. Zaokrąglenia dokonujesz z uwzględnieniem trzeciego miejsca po przecinku. Obliczoną w taki sposób podstawę wymiaru składek zaokrąglasz do pełnych groszy w górę, jeżeli końcówka jest równa lub wyższa od 0,50 grosza, albo w dół, jeżeli końcówka jest niższa od 0,50 grosza.

Przykład 2

Osoba zgłosiła się do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych od 7 marca 2017 r. Jako podstawę wymiaru składek zadeklarowała kwotę minimalnego wynagrodzenia.

Podstawa wymiaru składek za marzec wynosi:

2000 zł : 31 (liczba dni miesiąca) x 25 (liczba dni podlegania ubezpieczeniom) = 1612,90 zł. Składki na ubezpieczenia społeczne wynoszą:

- *składka na ubezpieczenie emerytalne 19,52% x 1612,90 zł = 314,84 zł*
- *składka na ubezpieczenia rentowe 8,00% x 1612,90 zł = 129,03 zł*

Przykład 3

Osoba zgłosiła się do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych od 1 kwietnia 2017 r. Jako podstawę wymiaru składek deklaruje kwotę minimalnego wynagrodzenia.

Podstawa wymiaru składek za kwiecień wynosi: 2000 zł.

Składki na ubezpieczenia społeczne wynoszą:

- *składka na ubezpieczenie emerytalne 19,52% x 2000 zł = 390,40 zł*
- *składka na ubezpieczenia rentowe 8 % x 2000 zł = 160 zł*

Ważne! Roczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w danym roku kalendarzowym nie może być wyższa od kwoty odpowiadającej 30-krotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy.

W przypadku, gdy osiągniesz kwotę odpowiadającą rocznej podstawie wymiaru składek, nie opłacasz w danym roku składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. W takiej sytuacji, przekazujesz deklarację rozliczeniową ZUS DRA, w której wpisujesz "ze-

rową" podstawę wymiaru składek oraz "zerową" kwotę składek (jeżeli opłacasz składki wyłącznie za siebie).

3. Zgłoszenie do ubezpieczeń

Jeśli chcesz być objęty dobrowolnie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi musisz sam zgłosić się do placówki Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Dla celów ubezpieczeń jesteś traktowany zarówno jako płatnik składek, jak i osoba ubezpieczona. Nie składasz jednak za siebie zgłoszenia, jako płatnika składek, na formularzu ZUS ZFA "Zgłoszenie/zmiana danych płatnika składek - osoby fizycznej", ale musisz złożyć wniosek w sprawie objęcia ubezpieczeniami **na formularzu ZUS ZUA** "Zgłoszenie do ubezpieczeń/zgłoszenie zmiany danych osoby ubezpieczonej". W składanym dokumencie "Dane identyfikacyjne płatnika składek" (blok II formularza ZUS ZUA) i "Dane identyfikacyjne osoby zgłaszanej do ubezpieczeń" (blok III formularza ZUS ZUA), musisz wpisać takie same identyfikatory.

Jako osoba, która jest objęta dobrowolnie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi w dokumencie ZUS ZUA podajesz **kod tytułu ubezpieczenia rozpoczynający się cyframi 19 00 xy**.

W podanym wyżej kodzie tytułu ubezpieczenia x, y oznaczają:

x - ustalone lub nie prawo do emerytury lub renty

- 0 - osoba, która nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty,
- 1 - osoba, która ma ustalone prawo do emerytury,
- 2 - osoba, która ma ustalone prawo do renty,

y - stopień niepełnosprawności

- 0 - osoba nie posiadająca orzeczenia o niepełnosprawności,
- 1 - osoba, która ma orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności,
- 2 - osoba, która ma orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- 3 - osoba, która ma orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności
- 4 - osoba, która ma orzeczenie o niepełnosprawności wydawane osobom do 16. roku życia.

Ważne! Jeśli chcesz także być dobrowolnie ubezpieczeniem zdrowotnym, składasz dodatkowo na **formularzu ZUS ZZA**, zgłoszenie do ubezpieczenia zdrowotnego z kodem tytułu ubezpieczenia rozpoczynającym się cyframi **24 10 xy**.

4. Rozliczanie i opłacanie składek

Jako osoba objęta dobrowolnie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi musisz złożyć deklarację rozliczeniową ZUS DRA kod tytułu ubezpieczenia rozpoczynający się cyframi **19 00 xy** oraz opłacić składki na te ubezpieczenia za dany miesiąc w terminie do 10 dnia następnego miesiąca.

Jeśli opłacasz składki tylko z tytułu własnych ubezpieczeń, składasz wyłącznie deklarację rozliczeniową ZUS DRA. W deklaracji tej wykazujesz należne składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz wpisujesz w bloku I "Dane organizacyjne" w polu 01 "Termin przysyłania deklaracji" cyfrę **2** (termin przesyłania deklaracji i opłacania składek do 10 dnia następnego miesiąca za miesiąc poprzedni).

Jeśli opłacasz składki wyłącznie za siebie nie musisz składać deklaracji rozliczeniowej za kolejny miesiąc, jeżeli w ostatnio złożonej deklaracji rozliczeniowej zadeklarowałeś do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne - kwotę nie niższą niż kwota minimalnego wynagrodzenia.

Na podstawie takiej deklaracji będziemy mogli sporządzać za Ciebie deklaracje rozliczeniowe za następne miesiące. **Musisz jednak pamiętać, że warunkiem sporządzenia za Ciebie deklaracji rozliczeniowej przez ZUS jest prawidłowe opłacenie należnych składek za kolejny miesiąc.** Dodatkowo pamiętaj, że jeśli dokonujesz wpłaty za dany miesiąc, za który nie będziesz składał deklaracji rozliczeniowej powinieneś jej dokonać nie wcześniej niż pierwszego dnia kolejnego miesiąca. Np. jeśli opłacasz składki za kwiecień to wpłatę powinieneś dokonać nie wcześniej niż 1 maja, zachowując obowiązujący Ciebie termin płatności za ten miesiąc.

Ważne! Jeśli objęty jesteś dobrowolnie ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym oraz dobrowolnie ubezpieczeniem zdrowotnym wówczas składasz dwie deklaracje rozliczeniowe, w których w polach XI.01 podajesz odpowiednie kody tytułów do ubezpieczeń, stosując dla poszczególnych deklaracji odpowiednio numerację (pierwsze dwa znaki pola I.01):

- dla pierwszej z nich z zakresu 01-39,
- dla drugiej z zakresu 40-49.

W pierwszej deklaracji wykazujesz podstawę wymiaru oraz rozliczone składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, z zakresem **01-39** i kodem tytułu ubezpieczenia **19 00 xy**. W drugiej podstawę wymiaru i rozliczoną składkę na dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne z zakresem 40-49 i kodem tytułu ubezpieczenia **24 10 xy**, a w bloku I w polu 01 (w dwóch deklaracjach), wpisujesz cyfrę **4** (termin przesyłania deklaracji i opłacania składek do 15. dnia następnego miesiąca za miesiąc poprzedni).

Jeśli złożyłeś deklarację z rozliczeniem składek na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe, oznaczoną identyfikatorem z zakresu 01–39, to utworzymy deklaracje za kolejne miesiące. Drugą deklarację – z rozliczeniem składki na dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne, oznaczoną identyfikatorem z zakresu 40–49 – w dalszym ciągu musisz przekazywać do nas co miesiąc.

Opłacanie składek

Składki opłacasz na swój numer rachunku składkowego (**NRS**). Informację o NRS otrzymasz od nas pocztą. Możesz sprawdzić numer w wyszukiwarce NRS na naszej stronie internetowej lub zgłosić się do każdej naszej placówki. NRS, który od nas otrzymasz, będzie zawierał stały numer ZUS – **60000002026**, a także Twój indywidualny, unikalny numer (w tym Twój NIP, jeśli został Ci nadany – ostatnie 10 cyfr).

Na podstawie tego numeru będziemy zapisywali i rozliczali wpłaty na Twoim koncie.

Składki możesz opłacać:

- w formie bezgotówkowej, poprzez obciążenie rachunku bankowego lub
- za pomocą przekazu pocztowego.

Zachęcamy jednak do opłacania należności w formie bezgotówkowej. Tak opłacane składki zostaną szybciej zapisane i rozliczone na Twoim koncie.

W obrocie bezgotówkowym za termin płatności uznaje się dzień obciążenia rachunku bankowego płatnika składek, a nie datę polecenia przelewu.

Jeśli jednocześnie podlegasz dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu zdrowotnemu to sumujesz składki z obu zakresów i opłacasz je jedną wpłatą na swój NRS.

Jako osoba dobrowolnie objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi opłacasz składki, w terminie **do 10.** dnia następnego miesiąca za miesiąc poprzedni.

Ważne! Jeżeli jesteś objęty dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, a przystąpiłeś również do dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego, wówczas opłacasz składki w terminie **do 15.** dnia następnego miesiąca za miesiąc poprzedni.

Jeżeli ostatni dzień terminu płatności składek przypada na sobotę lub dzień ustawowo wolny od pracy, za ostatni dzień terminu uważa się następnny dzień po dniu lub dniach wolnych od pracy.

5. Ustanie ubezpieczeń

Dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe ustaną od:

- dnia, który wskażesz we wniosku o wyłączenie z tych ubezpieczeń, nie wcześniej jednak niż od dnia w którym złożysz wniosek - **wniosek w sprawie wyłączenia z ubezpieczeń składasz na formularzu ZUS ZWUA** ("Wyrejestrowanie z ubezpieczeń"),
- dnia, w którym ustał tytułu do podlegania tym ubezpieczeniom (np. kiedy zawarzesz umowę o pracę i na tej podstawie będziesz mieć obowiązkowe ubezpieczenia),
- pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, za który zapłacisz składki po terminie lub niepełne.

Składki wpłacone po terminie są traktowane jak nadpłata i podlegają zwrotowi.

Jeśli nie zapłaciłeś w terminie składek możesz wystąpić do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z wnioskiem o wyrażenie zgody na opłacenie składek na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe po terminie. Jeżeli wniosek ten zostanie rozpatrzony pozytywnie, będziesz nadal objęty tymi ubezpieczeniami, jeśli uregulujesz należność wraz z odsetkami za zwłokę. Gdy Twój wniosek zostanie rozpatrzony negatywnie, ubezpieczenia te ustają od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, za który dokonałeś wpłaty po terminie.

W przypadku gdy nadal chcesz być objęty dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, musisz ponownie złożyć wniosek o objęcie tymi ubezpieczeniami na formularzu ZUS ZUA.

Przykład 4

Jan Kowalski wykonuje pracę za granicą w USA w podmiocie zagranicznym na podstawie indywidualnego kontraktu. Od 1 stycznia 2018 r. chce opłacać składki na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe w Polsce.

W celu zgłoszenia się do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych w Polsce Pan Jan Kowalski powinien wypełnić formularz ZUS ZUA, z kodem tytułu do ubezpieczeń 19 00 0 0. Następnie za styczeń musi złożyć deklarację ZUS DRA i opłacić składki od zadeklarowanej kwoty, nie niższej niż minimalne wynagrodzenie.

Przykład 5

Adam Nowak po zakończeniu 31 grudnia 2016 r. umowy o pracę w zakładzie A, zawarł z zakładem B umowę o dzieło. W związku z tym, że umowa o dzieło nie jest tytułem do objęcia ubezpieczeniami, zainteresowany postanowił od 1 marca 2017 r. samodzielnie opłacać składki na własne ubezpieczenia. Ponadto udał się on również do Oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia i przystąpił do dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego, również od 1 marca 2017 r.

Pan Adam Nowak powinien złożyć formularz ZUS ZUA z kodem tytułu do ubezpieczeń 19 00 0 0 oraz formularz ZUS ZZA, z kodem 24 10 0 0, a następnie deklarację rozliczeniową ZUS DRA, z kodem 19 00 0 0, w której wykaże składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz deklarację rozliczeniową z kodem 24 10 0 0, gdzie wykaże podstawę wymiaru i kwotę składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe będzie stanowiła zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od minimalnego wynagrodzenia.

Podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne będzie stanowiła kwota deklarowanego miesięcznego dochodu, nie niższa od kwoty odpowiadającej przeciętnemu miesięcznemu wynagrodzeniu w sektorze przedsiębiorstw z poprzedniego kwartału włącznie z wypłatami z zysku.

Wykaz podstawowych aktów prawnych

- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 423, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1398, z późn. zm.)

- Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z 20 grudnia 2020 r. w sprawie określenia wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika składek, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących, zgłoszeń danych o pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, raportów informacyjnych, oświadczeń o zamiarze przekazania raportów informacyjnych, informacji o zawartych umowach o dzieło oraz innych dokumentów (Dz. U. z 2020 r. poz. 2366).